

กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาเบื้องต้น

ความหมายของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา

หมายถึง ผลงานอันเกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทรัพย์สินอีกชนิดหนึ่ง นอกเหนือจากสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ เช่น เครื่องหมายการค้า สิทธิบัตร ลิขสิทธิ์ เป็นต้น

ข้อตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเกี่ยวกับการค้า ภายใต้มาตรา 301 ของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศต่าง ๆ รวมทั้งประเทศไทยซึ่งประเทศสหรัฐอเมริกาประเมินว่ามีการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาได้ หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญในเรื่องนี้เป็นอย่างมาก มิฉะนั้นผู้ประกอบการภายในประเทศหรือนักลงทุนต่างชาติจะไม่กล้าเข้ามาลงทุนในประเทศไทย นอกจากการปราบปรามแล้วรัฐยังส่งเสริมผู้ประกอบการและผู้สนใจทั่วไปให้มีความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนสร้างทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้คนไทยอยากคิดและอยากสร้างผลงานใหม่ ๆ ในสาขาอาชีพที่ตนเองถนัด และมีความชำนาญเป็นพิเศษ เพื่อให้สามารถแข่งขันกับนานาประเทศ ในการแข่งขันทางการค้าเสรีได้

ประเภทของทรัพย์สินทางปัญญา

แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ทรัพย์สินทางอุตสาหกรรมและลิขสิทธิ์

1. ทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม

หมายถึง ทรัพย์สินที่เป็นความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ที่เกี่ยวกับสินค้าอุตสาหกรรม เช่น การประดิษฐ์คิดค้น การออกแบบผลิตภัณฑ์ทางอุตสาหกรรม ซึ่งอาจจะเป็นกระบวนการและรูปร่างสวยงามของตัวผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้ยังรวมถึงเครื่องหมายการค้า ชื่อและถิ่นที่อยู่ทางการค้า แห่่งก้าเนิดสินค้า และการป้องกันการแข่งขันทางการค้าที่เป็นธรรม ทรัพย์สินทางอุตสาหกรรมสามารถแบ่งออกได้ดังนี้

1.1 สิทธิบัตร (Patent)

หมายถึง หนังสือสำคัญที่รัฐออกให้เพื่อคุ้มครองการประดิษฐ์คิดค้น หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ ที่มีลักษณะตามที่กฎหมายกำหนด เจ้าของสิทธิบัตร มีสิทธิเด็ดขาดหรือสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการแสวงหาประโยชน์จากการประดิษฐ์หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ได้รับสิทธิบัตรนั้น สามารถแบ่งได้ดังนี้

1.1.1 สิทธิบัตรการประดิษฐ์ (Invention) คือ ความคิดสร้างสรรค์เกี่ยวกับลักษณะ องค์ประกอบ โครงสร้าง หรือกลไกของผลิตภัณฑ์ รวมทั้งกรรมวิธีในการผลิต การรักษา หรือการปรับปรุงคุณภาพของ ผลิตภัณฑ์ การขอรับสิทธิบัตรมีลักษณะหรือเงื่อนไข ดังนี้

- 1) ต้องเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ ยังไม่มีใช้หรือแพร่หลายมาก่อนในประเทศ หรือไม่เคยเปิดเผยสาระสำคัญในเอกสารหรือสิ่งพิมพ์มาก่อน ทั้งในและนอกประเทศ
- 2) ต้องเป็นการประดิษฐ์ที่มีขั้นการประดิษฐ์สูงขึ้น คือ มีลักษณะที่เป็นการแก้ไขปัญหาทางเทคนิค หรือไม่เป็นการประดิษฐ์ที่อาจทำได้ง่ายด้วยผู้ที่มีความรู้ในระดับธรรมดา
- 3) ต้องเป็นการประดิษฐ์ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในทางอุตสาหกรรม หัตถกรรม เกษตรกรรม หรือพาณิชย์กรรม
- 4) มีอายุการคุ้มครอง 20 ปี นับแต่วันขอสิทธิบัตร

1.1.2 สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ (Product Design) คือ ความคิดสร้างสรรค์เกี่ยวกับการทำให้รูปร่างลักษณะภายนอกของผลิตภัณฑ์เกิดความสวยงาม และแตกต่างไปจากเดิม เช่น รูปร่าง ลวดลาย สีของผลิตภัณฑ์ เป็นต้น การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่จะขอรับสิทธิบัตรมีลักษณะหรือเงื่อนไขดังนี้

- 1) ต้องเป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่ออุตสาหกรรมหรือหัตถกรรม
- 2) เป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ยังไม่มีใช้แพร่หลายในประเทศ หรือยังไม่ได้เปิดเผยสาระสำคัญหรือรายละเอียดในเอกสารหรือสิ่งพิมพ์ก่อนวันขอรับสิทธิบัตร
- 3) ไม่คล้ายกับแบบผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่แล้ว
- 4) มีอายุคุ้มครอง 10 ปี นับแต่วันขอรับสิทธิบัตร

1.1.3 ผลลัพธ์ที่อรรถประโยชน์ (Utility Model) หรืออนุสิทธิบัตร (Petty Patent) คือ ความคิดสร้างสรรค์ที่มีระดับการพัฒนาเทคโนโลยีไม่สูงมาก หรือเป็นการประดิษฐ์คิดค้นเพียงเล็กน้อย การประดิษฐ์ที่จะขอรับอนุสิทธิบัตรมีลักษณะหรือเงื่อนไข ดังนี้

- 1) ต้องเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม ยังไม่เคยมีการใช้หรือแพร่หลายก่อนวันยื่นขอรับอนุสิทธิบัตร
- 2) ยังไม่เคยมีการเปิดเผยสาระสำคัญของการประดิษฐ์นั้นก่อนวันยื่นขอทั้งในและต่างประเทศ
- 3) สามารถประยุกต์ใช้ในทางอุตสาหกรรมได้

ความแตกต่างระหว่างสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตร

- 1) สิทธิบัตรการประดิษฐ์จะต้องมีการแก้ไขปัญหาทางเทคนิคของสิ่งที่มีมาก่อนหรือมีการประดิษฐ์ที่สูงขึ้น แต่อนุสิทธิบัตรเป็นการประดิษฐ์ที่มีเทคนิคไม่สูงนัก อาจจะเป็นการปรับปรุงเพียงเล็กน้อย
- 2) สิทธิบัตรต้องมีการตรวจสอบก่อนรับจดทะเบียน ส่วนอนุสิทธิบัตรใช้เวลาสั้นกว่า เนื่องจากไม่ต้องมีการตรวจสอบก่อนรับจดทะเบียน
- 3) อนุสิทธิบัตรมีอายุ 6 ปี นับตั้งแต่วันขอรับอนุสิทธิบัตร และต้องชำระค่าธรรมเนียมรายปี ตั้งแต่เริ่มต้นปีที่ 5 และปีที่ 6 และสามารถต่ออายุได้อีก 2 ครั้ง ครั้งละ 2 ปี รวม 10 ปี ส่วนสิทธิบัตรการประดิษฐ์มีอายุ 20 ปี นับตั้งแต่วันขอรับสิทธิบัตร

1.2 เครื่องหมายการค้า (Trademark)

เป็นทรัพย์สินทางปัญญาตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2543 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543 ในมาตรา 4 ให้ความหมายคำว่า “เครื่องหมาย” ไว้ว่า “ภาพถ่าย ภาพวาด ภาพประดิษฐ์ ตรา ชื่อ คำ ข้อความ ตัวหนังสือ ตัวเลข ลายมือชื่อ กลุ่มของสี รูปร่าง หรือรูปทรงของวัตถุ หรือสิ่งเหล่านี้อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างรวมกัน” มี 4 ประเภทดังนี้

2.1 เครื่องหมายการค้า (Trademark)

2.2 เครื่องหมายบริการ (Service Mark)

2.3 เครื่องหมายร่วม (Collective Mark)

2.4 เครื่องหมายรับรอง (Certification Mark)

1.3 ความลับทางการค้า (Trade Secrets)

หมายถึง ข้อมูลทางการค้าที่ยังไม่เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป และมีมูลค่าในเชิงพาณิชย์ เนื่องจากข้อมูลนั้นเป็นความลับและมีการดำเนินการตามสมควร เพื่อรักษาข้อมูลนั้นไว้เป็นความลับ

2. ลิขสิทธิ์

หมายถึง งานหรือความคิดสร้างสรรค์ในสาขาวรรณกรรม ศิลปกรรม ดนตรีกรรม งานภาพยนตร์ หรืองานอื่นใดในแผนกวิทยาศาสตร์ ลิขสิทธิ์ยังรวมถึง สิทธิข้างเคียง คือการนำเอางานด้านลิขสิทธิ์ ออกแสดง โปรแกรมคอมพิวเตอร์ งานฐานข้อมูล

ลิขสิทธิ์เป็นทรัพย์สินที่สามารถซื้อ ขาย หรือโอนสิทธิกันได้ ทั้งทางมรดกหรือโดยวิธีอื่นๆ การโอนสิทธิควรจะทำเป็นลายลักษณ์อักษร หรือทำเป็นสัญญาให้ชัดเจน ซึ่งจะโอนสิทธิทั้งหมดหรือเพียงบางส่วนก็ได้ อายุการคุ้มครองลิขสิทธิ์โดยทั่วไปจะมีตลอดอายุของผู้สร้างสรรค์ และจะคุ้มครองต่อไปอีก 50 ปี นับจากผู้สร้างสรรค์เสียชีวิต

แหล่งที่มา : 1. พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

2. พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522

3. พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534

4. พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545